

 νέο φροντιστήριο	ΜΑΘΗΜΑ - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΗ ΥΛΗ		ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ		
	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	ΠΕΛΩΝΗΣ Λ.			
	ΤΜΗΜΑ	Α' ΛΥΚΕΙΟΥ			
	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ				
	ΔΙΑΡΚΕΙΑ				

Α. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εφηβική Ηλικία: Οι σχέσεις με τους γονείς και τους φίλους

Η εφηβική ηλικία είναι μια περίοδος που χαρακτηρίζεται από γρήγορη σωματική αύξηση και ραγδαίες βιοσωματικές αλλαγές, έντονη συναισθηματικότητα και ετερόφυλο ενδιαφέρον, αφηρημένη σκέψη και ιδεαλισμό*, προσωπικές αξίες και κρίση ταυτότητας. Αλλαγές υφίστανται, **βέβαια**, σε όλους τους τομείς, βιοσωματικό, νοητικό τομέα, συναισθηματικό και κοινωνικό.

Όσον αφορά τον κοινωνικό τομέα, η τάση για ανεξαρτητοποίηση από την οικογένεια και για συμμόρφωση προς την ομάδα των ομηλικών φθάνει στο αποκορύφωμά της. Ο έφηβος νιώθει έντονη την επιθυμία να ανεξαρτητοποιηθεί από τους γονείς, γεγονός το οποίο γίνεται αιτία συχνών προστριβών, έως και διακοπής της επικοινωνίας μεταξύ γονέων και παιδιού. Παράλληλα, η επιθυμία του εφήβου για κοινωνική αποδοχή οδηγεί στην τυφλή, **πολλές φορές**, συμμόρφωση και υποταγή στην ομάδα των συνομηλικών. Οι ομάδες αυτές αποτελούν ένα είδος «κλειστής κοινωνίας» με δικό τους κώδικα επικοινωνίας και με εξειδικευμένες μορφές συμπεριφοράς για τα μέλη.

Οι συνομήλικοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ομαλή ανάπτυξη των εφήβων. Εκτός από την ικανοποίηση που δίνει το αίσθημα του «ανήκειν», πολλές έρευνες καταδεικνύουν ότι η ποιότητα των σχέσεων με τους συνομηλικούς στην εφηβεία αποτελεί σημαντικό δείκτη για την επιτυχή προσαρμογή στη μετέπειτα ενήλικη ζωή. Οι κακής ποιότητας σχέσεις με τους συνομηλικούς συσχετίζονται με ένα ευρύ φάσμα προβλημάτων στην ενήλικη ζωή, προβλήματα συμπεριφοράς, επαγγελματικά προβλήματα, συντροφικά κτλ. Οι σχέσεις με τους συνομηλικούς συνεισφέρουν μοναδικά στην ανάπτυξη του ατόμου, **καθώς** επηρεάζουν την ικανότητα του εφήβου να σχετίζεται με άλλους, την ανάπτυξη του κοινωνικού ελέγχου και την απόκτηση κοινωνικών αξιών. Στην ανάπτυξη του εφήβου, **επίσης**, σημαντική επίδραση ασκεί η φιλία. Οι στενοί φίλοι βοηθούν ο ένας τον άλλο να απαλλαγεί από ανεπιθύμητες συμπεριφορές, να αναπτύξει νέες προτιμήσεις, κοινωνικές δεξιότητες και αποτελεσματική έκφραση των ιδεών του. Ακόμη, η φιλία βοηθά τον έφηβο να τονώσει την αυτοεκτίμησή του, να αντιμετωπίσει τα δικά του συναισθήματα και των άλλων και να συνειδητοποιήσει ότι και άλλα άτομα συμμερίζονται ίδιες αμφιβολίες,

ελπίδες, φόβους και συναισθήματα. Είναι λοιπόν δυνατόν να παραβλέψουμε την επίδραση της φιλίας στην συγκρότηση της προσωπικότητας του νέου;

Σύμφωνα με τον Erikson, εξωτερικεύοντας οι έφηβοι τις σκέψεις τους και τις διαθέσεις τους στους φίλους τους, αντιλαμβάνονται πληρέστερα τον εαυτό τους και διαμορφώνουν ευκολότερα μια σαφή και ολοκληρωμένη ταυτότητα. Η επίδραση των συνομηλίκων στους εφήβους ασκείται μέσα από δύο σημαντικές ψυχολογικές διαδικασίες, της κοινωνικής σύγκρισης και της συμμόρφωσης. Έτσι, οι συνομηλικοί δίνουν ευκαιρίες στον έφηβο να συγκρίνει τη συμπεριφορά του και τις δεξιότητές του με τις αντίστοιχες συμπεριφορές και δεξιότητες των συνομηλίκων του. Αυτή η διαδικασία ονομάζεται κοινωνική σύγκριση και παρουσιάζεται και στις άλλες ηλικιακές περιόδους, όχι μόνο στην εφηβεία, αλλά στην εφηβεία φαίνεται να έχει πολύ μεγαλύτερη ισχύ.

Η ευαισθησία των εφήβων στην κοινωνική σύγκριση μπορεί να έχει και θετικά και αρνητικά αποτελέσματα. Η κοινωνική σύγκριση οδηγεί στην υιοθέτηση συγκεκριμένων ενεργειών, όπως και σε αλλαγή στην αυτοεκτίμηση και την αυτοεικόνα, σε εμμονή με ορισμένες δραστηριότητες και επιδρά και σε άλλους τομείς, προσωπικούς και κοινωνικούς.

**Το κείμενο έχει δημοσιευτεί στις 4.9.2015 στον ιστότοπο iatronet ,από την
ψυχολόγο Γεωργία Τριανταφύλλου.**

* φιλοσοφική θεωρία που δέχεται την πρωταρχικότητα του πνεύματος και πως η συνείδηση του ανθρώπου έχει πραγματική υπόσταση

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Η Μεγάλη Χίμαιρα* (απόσπασμα)

Η Μαρίνα, νεαρή Γαλλίδα, ερωτεύεται και παντρεύεται έναν Έλληνα καπετάνιο, τον Γιάννη. Αφήνει τη χώρα της και μετακομίζει στη Σύρο. Εκεί συγκατοικεί με την πεθερά της, τη γριά Ρεϊζαίνα.

Ο γάμος τους γίνηκε ύστερ' από μια βδομάδα, στον Άγιο Νικόλαο τον Πλούσιο.

Όλος ο καλός κόσμος της Σύρας ήταν προσκαλεσμένος. Κι ήρθε ο καλός ο κόσμος, με περιέργεια και συμπάθεια, να θαυμάσει το νιό κι όμορφο ζευγάρι. Ο Γιάννης έλαμπε από χαρά και χαμογελούσε με τα κατάσπρα δόντια του. Η Μαρίνα με μάτια στυλωμένα πέρα, μακριά, ονειρευόταν...

Η γριά Ρεϊζαίνα δεν έπαιρνε μεγάλο μέρος στη ζωή του αντρόγυνου. Ήσυχη, λιγομίλητη, περπατώντας αθόρυβα, κρατούσε ουσιαστικά το νοικοκυριό με ικανότητα και διακριτικότητα, που προκαλούσε την ευγνωμοσύνη της Μαρίνας. Η νοοτροπία της σφυρηλατημένη με την παράδοση της ελληνολατινικής φατριάς, την πρόσταζε να υποχωρήσει μπροστά στη γυναίκα του αρχηγού της οικογένειας, του

πρωτότοκου γιου της. Έτσι ήταν ο άγραφος νόμος από πάντοτε. Εξάλλου αυτή η ξένη, η όμορφη και «σοφή» κυρία που έκανε στο γιο της την τιμή να γίνει γυναίκα του, έπαιρνε στα μάτια της γριάς θέση ανώτερη, άξια σεβασμού. Εκείνο που τη γέμιζε με δέος ήταν τα χρήματα, που ήρθαν στη φαμίλια μαζί με τη νύφη: οι 30.000 λίρες του δεύτερου βαποριού, που προβίβασαν το γιο της από μικρό σε μεγάλο εφοπλιστή.

Πολλές φορές, τα πρωινά που ο Γιάννης έλειπε στη Σύρα, πεθερά και νύφη κουβέντιαζαν παρακινημένες από κάποια βαθύτερη ανάγκη επαφής. Η Μαρίνα έλεγε πολύ λίγα για την παλιά της ζωή. Είχε αποφασίσει να μην εξομολογηθεί ποτέ, σε κανέναν, όλα εκείνα που υπήρξαν η δυστυχία και η ντροπή της πρώτης ηλικίας της.

-Μη γυρεύεις λεπτομέρειες από την παλιά μου ζωή, είχε πει του Γιάννη. Ήταν τόσο δυστυχισμένη, που δεν θέλω ούτε να τη θυμάμαι. Σου λέω την αλήθεια. Και σε παρακαλώ να σεβαστείς την επιθυμία μου.

- Θα τη σεβαστώ...

Πήγε και βρήκε τη μάνα του, τη Ρεϊζαίνα. Ήταν δύσκολο να της πει αυτό που ήθελε:

-Μητέρα, η Μαρίνα δεν είναι σαν τις δικές μας τις γυναίκες. Σκέφτεται αλλιώς, νιώθει αλλιώς. Δεν θα 'θελε ποτέ να τη ρωτάνε για την περασμένη ζωή της. Αν νιώσει την ανάγκη, θα μιλήσει πρώτη αυτή...

Η ματιά της γριάς συννέφιασε:

-Θαρρείς πως θα τη ρωτούσα, αν δεν καταλάβαινα πως ήθελε να μιλήσει; Φαίνεται πως με έχεις για ανέμυαλη...

-Μη με παρεξηγείς...

-Πώς γίνεται να σε παρεξηγήσω; Θα ήθελα όμως να σε ρωτήσω κάτι...

- Τι;

- Εσένα σου μίλησε ποτέ;

- Όχι, ποτέ. Ούτε θα μου μιλήσει.

Η γριά ένιωσε ένα δυνατό χτύπο στην καρδιά: «Δεν τον αγαπάει. Όχι, δεν τον αγαπάει»

Μπόρεσε να συγκρατηθεί να μην καταλάβει ο Γιάννης την ανησυχία της και είπε με φωνή άχρωμη:

-Έτσι φαίνεται είναι οι ξένες. Δεν έχουν την καρδιά στο χέρι, διαφεντεύουν τη γλώσσα τους...

Ο Γιάννης κατάλαβε. «Δεν την αγαπάει. Όχι, δεν την αγαπάει. Μα κι η Μαρίνα... Είναι έξυπνες και οι δυο. Θα βρουν τρόπο να συνεννοηθούν.»

Έτσι οι συνομιλίες της Ρεϊζαινας με τη νύφη της ήταν συνήθως ένας μακρύς μονόλογος της πρώτης. Η γριά η ποτισμένη με το φαρμάκι της γυναίκας του ναύτη, διηγόταν την ιστορία της θαλασσοδαρμένης φαμίλιας της. Τα λόγια αντηχούσαν στο στόμα της σαν ποίημα, που δεν ήταν άλλο από το μεγάλο έπος της θάλασσας. Η Μαρίνα την άκουγε με ενδιαφέρον, πολλές φορές και με συγκίνηση. Μα όλ' αυτά ήταν ξώπετσα, μην μπορώντας ν' αγγίξουν το βάθος της καρδιάς.

Δεν γινόταν να μονιάσουν αυτές οι δύο γυναίκες. Τις χώριζε ένα απέραντο διάστημα από χώρες, φυλές και κλίματα. Η μία ήταν κόρη των ξανθών Βίκινγκς, των σκληρών πολεμιστών του χρυσαφιού. Η άλλη Ασιάτισσα, με ψυχή κλειδωμένη, είχε στις φλέβες της το αίμα των αληθινών θαλασσινίων, εκείνων που παλεύουν πραγματικά με το κύμα για να εμπορευτούν τον πλούτο της γης. Για τους πρώτους, η θάλασσα είναι μέσο· για τους δεύτερους, σκοπός.

«Όταν μπορέσω -συλλογιζόταν η Μαρίνα- να βρω εκείνο που κρύβεται κάτω από τα λόγια της, τότε θα καταλάβω πως γίνηκα ένα με τούτη τη γη και τους ανθρώπους της»

Την ίδια στιγμή η Ρεϊζαίνα έλεγε μέσα της: « Όχι! Εκείνο που θα 'λεγα σε μία γυναίκα που 'χει το ίδιο αίμα με μας, σε τούτη δεν μπορώ να το πω. Δεν θα με καταλάβει. Αλλά κι ούτε θέλω να με καταλάβει.»

Μ. Καραγάτσης, Η Μεγάλη Χίμαιρα, Αθήνα: Εκδόσεις Εστία, 2016

* χίμαιρα: μεταφορικά το ανέφικτο, το αδύνατο να πραγματοποιηθεί

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

A1. Σε 60 περίπου λέξεις να παρουσιάσεις τον τρόπο που οι παρέες συνομήλικων επιδρούν στην ψυχосύνθεση του εφήβου, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

A2. Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας υποστηρίζει: «Ο έφηβος νιώθει έντονη την επιθυμία να ανεξαρτητοποιηθεί από τους γονείς, γεγονός το οποίο γίνεται αιτία συχνών προστριβών, έως και διακοπής της επικοινωνίας μεταξύ γονέων και παιδιού». Ποιοι λόγοι , κατά τη γνώμη σας, οδηγούν τους νέους στη διάθεση ανεξαρτητοποίησης από τους γονείς τους ; (70 περίπου λέξεις)

Μονάδες 10

A3. Ποια νοηματική σχέση δηλώνουν οι ακόλουθες διαρθρωτικές λέξεις- φράσεις; Στη συνέχεια να γράψετε μία συνώνυμη για την κάθε περίπτωση. βέβαια, πολλές φορές , καθώς , επίσης, Έτσι

Μονάδες 10

A4. Για ποιο λόγο ο συγγραφέας επιλέγει τη χρήση ρητορικής ερώτησης «. Είναι λοιπόν δυνατόν να παραβλέψουμε την επίδραση της φιλίας στην συγκρότηση της προσωπικότητας του νέου;» στη γ' παράγραφο;

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ Β

Παραγωγή λόγου:

Το σχολείο σου οργανώνει μια εκδήλωση με θέμα «Το χάσμα γενεών». Ως εκπρόσωπος της τάξης σου αναλαμβάνεις να εκφωνήσεις μια ομιλία 350 περίπου λέξεων στην οποία θα παρουσιάσεις τα παράπονα που έχει η νέα γενιά από την προηγούμενη αλλά και προτάσεις για τη γεφύρωση του χάσματος και την αποκατάσταση της επικοινωνίας μεταξύ των δύο πλευρών.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ Γ

Γ1.α. Σε κάθε μία από τις ακόλουθες διαπιστώσεις να δώσετε τον χαρακτηρισμό «Σωστό» ή «Λάθος», ανάλογα με το αν αποδίδουν σωστά το νόημα του κειμένου. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

- α) Τα χρήματα της Μαρίνας δεν επηρέασαν τη στάση της γριάς Ρεϊζαινας απέναντι στη νύφη της.
- β) Σύμφωνα με το κείμενο η οικογενειακή παράδοση και ο άγραφος νόμος υπαγορεύουν στην πεθερά να σέβεται τη νύφη της.
- γ) Η Μαρίνα αποφεύγει να αποκαλύψει την προηγούμενη ζωή της τόσο στον άντρα της όσο και στην πεθερά της.
- δ) Η μυστικοπάθεια της Μαρίνας μεταφράζεται από τη γριά Ρεϊζαίνα ως έλλειψη αγάπης για τον γιο της.
- ε) Η Μαρίνα αγανακτούσε με την υποχωρητική στάση της πεθεράς της.

Μονάδες 10

Γ1.β. Να αναγνωρίσετε το σχήμα λόγου στην παρακάτω πρόταση και να εξηγήσετε πώς επιδρά στο νόημα και στο ύφος του κειμένου.

«μην μπορώντας ν' αγγίξουν το βάθος της καρδιάς»

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Δ

Υποθέστε ότι είστε ο νεαρός ήρωας του έργου, ο Γιάννης. Να γράψετε ένα γράμμα στη μητέρα σας, τη γριά Ρεϊζαίνα, στο οποίο θα της εξηγήτε ότι πρέπει να αλλάξει την επιφυλακτική της στάση απέναντι στη Μαρίνα, να βρει κοινά σημεία επαφής μαζί της και να τη βοηθήσει να προσαρμοστεί στη νέα της πατρίδα. Να απαντήσετε σε ένα κείμενο 100 λέξεων.

Μονάδες 15